

sem o svetniku, ljudje pa so ga potem veseli povabili v najboljšo hišo, če ni bil povabljen v župnišče, in so ga pripeljali šele zvečer zadovoljnega in obloženega s „štruklji“ v Šmarje. Koliko pa je palo po vrhu, kdo ve? Ljudje so potrebovali tudi sicer pomoči, ker niso znali pisati, in tako je bil „šomašter“ potreben. Star oče mi je pravil: Med vojaki, ki so se srečno vrnili z Ruskega, je bil Ščitnik iz Vina. Šel je na Francosko in se naučil francoščine, potem pa je prišel domov. Ustavil se je pri Prosenu in zahteval vina — po francosko. Poznal ga ni nihče, govoril je nerazumljiv jezik. Šmarci brž po „šomaštra“. No, tu je bil pa tudi „šomašter“ v zadregi, kajti nemško je znal, francosko pa ne. Ščitnik je bil toliko pameten, da se je zasmel in se sam izdal. To nam kaže, kaj je bil Šmarcem vse njihov „šomašter“. Izučil je tudi več organistov, ki so bili seveda popolnoma po njem. Poznali so ga po celi Dolenjski in si vzeli od njega več njegovih pesem. Danes se pripoveduje in poje okoli Šmarije mnogo pesem, in če vprašaš, odkod jo znajo, pravijo: „Ranjiki šomašter jo je zložil.“

Vendar se ne dá dognati, katera je njegova, ali Kančnikova, ali pa od kakega drugega „kovača“. Velika zbirka njegovih pesmi, med katerimi so bile tudi večje narodne pesmi, je zgorela v požaru l. 1864. Njegov ton je bil takrat merodajen za vse njegove sovrstnike. Kako je vplival na druge organiste (pri nas še sedaj rabijo stari ljudje za organista izraz „šomašter“, dasi sta obe službi že zdavnaj ločeni), vidimo iz sledeče pesmi, ki sem jo našel v Šuštaršičevi zbirki, kjer je spisanih več enakih. Šuštaršič je bil organist nekje na Dolenjskem.

Pesem od Neže in Janes Barborč. Janes je umar 30. dan velkiga serpana star 10 Let, Neža pa 2. dan kimavca 1865 v 8 Letu svoje starosti.

Spet smo danes gor pernesli
Ena deklica mertvo,
Tega b se ne bli zanesli,
De tok hitro vmerla bo.

Pred trijem dnem smo pokopali
Mlad'ga Janeza tud' mi,

zraven njega bomo djali
Neža, ker mertva leži.

Mlada sta se zdej ločila
stega golofniga sveta
svoje starše zapustila,
prosila bosta tam Boga.

Komaj je b'la Neža stara
En malo menj ko osem let,
Janes biu je v desetim
Obedva sta mogla vmret.

Primerjajmo tu Kračmanovo, ko poje o svojem sinu Franceljnu in o hčerki Francki:

Francelj star dvajset let
v pravi mladosti,
Francka pa šestnajst let
tud' še ni dosti.

Ali pa Kračmanovo:

Mi smo dans zopet zbrali
sem na letá žegnan kraj
Po svet' maši pokopali
bomo tega farmana zdaj.
Matija smo ga imen'vali,
Ni dolgo bolan bil,
v zemljo bomo njega djali,
on je že ta svet prebil itd.

Potem našteva njegove razmere in dobre lastnosti. Kračman je zložil več pesmi „od pričujočega svejta“, ker toži o izpremenljivih časih in razmerah. Priobčimo jih pozneje. Zanimivi in značilni za naš življenjepis se mi zdita dve. Ena je pisana od njega lastno-ročno in sem jo našel v tistem kupu, drugo pa mi je napisal njegov sin in ni prav popolna.

Pesem od Slavesa.

Na velk šmarn dan, zdej jest Farmanam
Tukej vedit lepu dam,
De sim bil vesel, kaderkól sim pel,
Kok je Jezus Maria v'sel.
Iz sveta gori v' Nebesa, njeno dušo s telesam
Dons pa rečem tu, De v'zamem slavu
Od vse Farre in Farmanu.

Ja hodel sim peit, Pedeset in sedem leit,
Boga zahvalim narpreit,
De sim dolg zdrou bil, od vas ljublen bil,
Biro in moj lon dobil,
D'eb le bil to gnado dubu, kar sim v fari
pesem storil
D'eb ble v čast Bogu, Dviz Marii taku
D'eb nam pomagala v' Nebu.

